

Äänekoski 10.2.2023

Varhaiskasvatus

Yleinen tuki

”Kaikki varhaiskasvatuksessa olevat lapset saavat tarpeidensa mukaan **yleistä tukea**. Lapsi voi tarvita tukea esimerkiksi **pukemisessa, siirtymätilanteissa, kaverisuhteissa, leikkimisessä tai kielen kehityksessä**. Lasta tuetaan **yksilöllistämällä varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa**. Tukea annetaan **niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee**.”

<https://okm.fi/lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>

Yleisestä tuesta

” Kaikki pedagogisen, rakenteellisen ja hoidollisen tuen muodot sekä yhteistyön ja konsultoinnin tavat ovat tarpeen mukaan käytettävissä myös yleisessä tuessa. Varhainen tuen tarpeen tunnistamisen ja ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys korostuvat laadukkaassa pedagogiikassa ja yleisessä tuessa. Kun lapsi yleisessä tuessa saa tarvitsemaansa tukea oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen, mahdolliset haasteet eivät pääse monimutkaistumaan.

Lapsi voi tarvita yksilöllistä yleistä tukea esimerkiksi tiettyihin taitoihin, kuten kielen kehitykseen, sosioemotionaalisiin tai itsesätelytaitoihin, liittyen, tai erityisesti tietyissä tilanteissa, kuten siirtymätilanteissa, kaverisuhteissa tai leikkimisessä. Jollakin lapsella on yksilöllisesti tuen tarvetta enemmän kuin toisella, joko ajoittain tai kokoaikaisesti. Lasta tuetaan suunnittelemalla ja yksilöllistämällä varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa.”

<https://okm.fi/varhaiskasvatuksen-tuesta-kysyttya>

Tehostettu tuki

”Tehostettua tukea annetaan, jos yleinen tuki ei riitä lapselle. Tehostettu tuki voi olla lyhyt- tai pitkäaikaista ja sitä annetaan niin kauan kuin lapsi tarvitsee. Tukitoimet ovat säännöllisiä ja samanaikaisesti voi toteutua useita eri tukitoimia. Tehostetun tuen aloittaminen ei edellytä diagnoosia. Tehostetusta tuesta ja sen aikana tarvittavista tukitoimista tehdään hallintopäätös.”

<https://okm.fi/lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>

Erityinen tuki

”Erityinen tuki on vahvin tukimuoto. Erityistä tukea annetaan, **mikäli tehostettu tuki ei ole riittävää, tai kun lapsi tarvitsee sitä esimerkiksi vammasta, sairaudesta tai kehityksen viivästymästä johtuen.** Tukitoimet suunnitellaan aina yksilöllisesti. Erityinen tuki on **jatkuvaa ja kokoaikaista tuen tarvetta, jonka aikana on käytössä useita eri tukimuotoja ja tukipalveluita.** Erityisen tuen aloittaminen ei edellytä diagnoosia tai kuntoutustarvetta, eikä aikaisempaa tehostetun tuen antamista. Erityisestä tuesta ja sen aikana tarvittavista tukitoimista **tehdään hallintopäätös.**”

<https://okm.fi/lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>

VALTERI

Miten määritellään ja kuka määrittelee, minkä tasoista tukea lapsi saa?

”Yksityiskohtaiset tuen toteuttamisen erot määräytyvät lapsi- ja yksilökohtaisesti paikallisella tasolla, missä parhaiten tunnetaan lapsi ja osataan arvioida lapsen tuen tarve. Olennaista kunkin lapsen tuen tarpeen määrittämisessä on henkilöstön ammattitaito, lapsen systemaattinen havainnointi, tuen tarpeen dokumentointi ja arviointi, tuen vaikuttavuuden arviointi sekä yhteistyö vanhempien, huoltajien ja mahdollisesti muiden ammattilaisten kanssa.”

<https://okm.fi/varhaiskasvatuksen-tuesta-kysyttya>

VALTERI

Tukimuodot

Mitä toivoisimme lapsellemme?

Naurua

Iloa

Hymyä

Onnistumisen
kokemuksia

Ymmärrystä

Hyväksyntää

Kaveria

”Rinnalla kulkijaa”

Sensitiivisiä
kohtaamisia

Turvallisuutta

Apua

Oppimista

Tukea

Yhteistyötä

Hyvää fiilis -> mielen hyvinvointi!

Varhaiskasvatuksesta tietoa perheille

- Arkirytmien merkityksestä kehitykselle: riittävä uni, riittävä ravinto, aikuiset päättävät isoista asioista ja lapset tekevät pieniä ikätasoisia valintoja
- Tietoa perheen ainutlaatuisesta mahdollisuudesta vaikuttaa lapsen sosiaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen olemalla vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa
- Kielellisten taitojen tukemisesta: mikään laite ei korvaa ihmisääntä. Lukuhetki aikuisen kainalossa on tehokas tapa tukea oppimista laajasti. Lyhytkin aika riittää!
- Itsesäätely on yksi tärkeimmistä oppimistaidoista ja sen oppimisessa lapsi tarvitsee aikuista, joka lainaa omaa taitoaan lapselle.

Kehitykseen liittyviä asioita pohdittaessa on tärkeää nähdä nykyhetki, menneisyys ja tuleva

- Missä kohtaa kehityksessä ollaan menossa?
- Millaista reittiä on kuljettu tähän asti?
- Mikä kehityksessä etenee ilman huolta?
- Mikä huolettaa ja miksi?

Kuvat sivustolta Pixabay
www.pixabay.com

VALTERI

Maturaatio eli kypsymiskehitys

- Kypsymiskehitys tarkoittaa sitä, että aivojen tai muu biologinen kehitys antaa myös psyykkiselle kehitykselle reunaehdot
- Kehitys etenee tietyssä järjestyksessä
- Normaalikehityksessä asiat ikään kuin ilmaantuvat itsestään, kun on niiden aika
- Fyysisessä kehityksessä maturaatio ymmärretään psyykkistä kehitystä paremmin
- Suomalaiseen kasvatuskulttuuriin kuuluu usko, että vaikeudet vahvistavat. Tosiasiassa väärään aikaan ajoittuvat vaikeudet voivat viedä kyvyn selviytyä. Väärään aikaan tulevat vaatimukset eivät kehitä lasta vaan haittaavat kehitystä.

(Keltikangas-Järvinen 2012, 18-20)

VALTERI

Varhaisen vuorovaikutuksen haasteet taustalla monessa tilanteessa päiväkot-, eskari- ja kouluiässä

- Varhaisesta vuorovaikutuksesta puhutaan vauvaiän kehitystehtävänä.
- Jos kiintymyssuhde on jäänyt heikoksi tai varhaisessa vuorovaikutuksessa on ollut haasteita, nämä syyt löytyvät usein selittävänä tekijänä lapselle haastavissa tilanteissa:
 - puutteellisia taitoja, erikoisia reaktioita toisten tunneilmaisuun, toistuvaa rajojen ylittämistä
- Varhaisen vuorovaikutuksen harjoituksia voi ja kannattaa hyödyntää vuorovaikutussuhteen rakentamisessa myös vauvaiän jälkeen.
- Käyttöön kannattaa ottaa kaikki ikätasoiset välineet: tilanteiden ennakointi ja purku puheen, piirtäen, tunnekortteja hyödyntäen

VALTERI

Oppimispolkujen tunteminen on osa elinikäistä oppimista

- Millaiset edellytykset meistä jokaisella on oppia ja kehittyä?
- Mitkä asiat taustalla vaikuttavat?
- Mitä tekijää pitäisi muuttaa, että oppiminen mahdollistuu?
- Jos tilanne haastaa nykyhetken osalta, miten edelliset askeleet ovat onnistuneet?
- Kyky nähdä itsensä ja muut jatkuvasti kehittyvinä ja oppivina yksilöinä saattaa muuttaa ajattelua

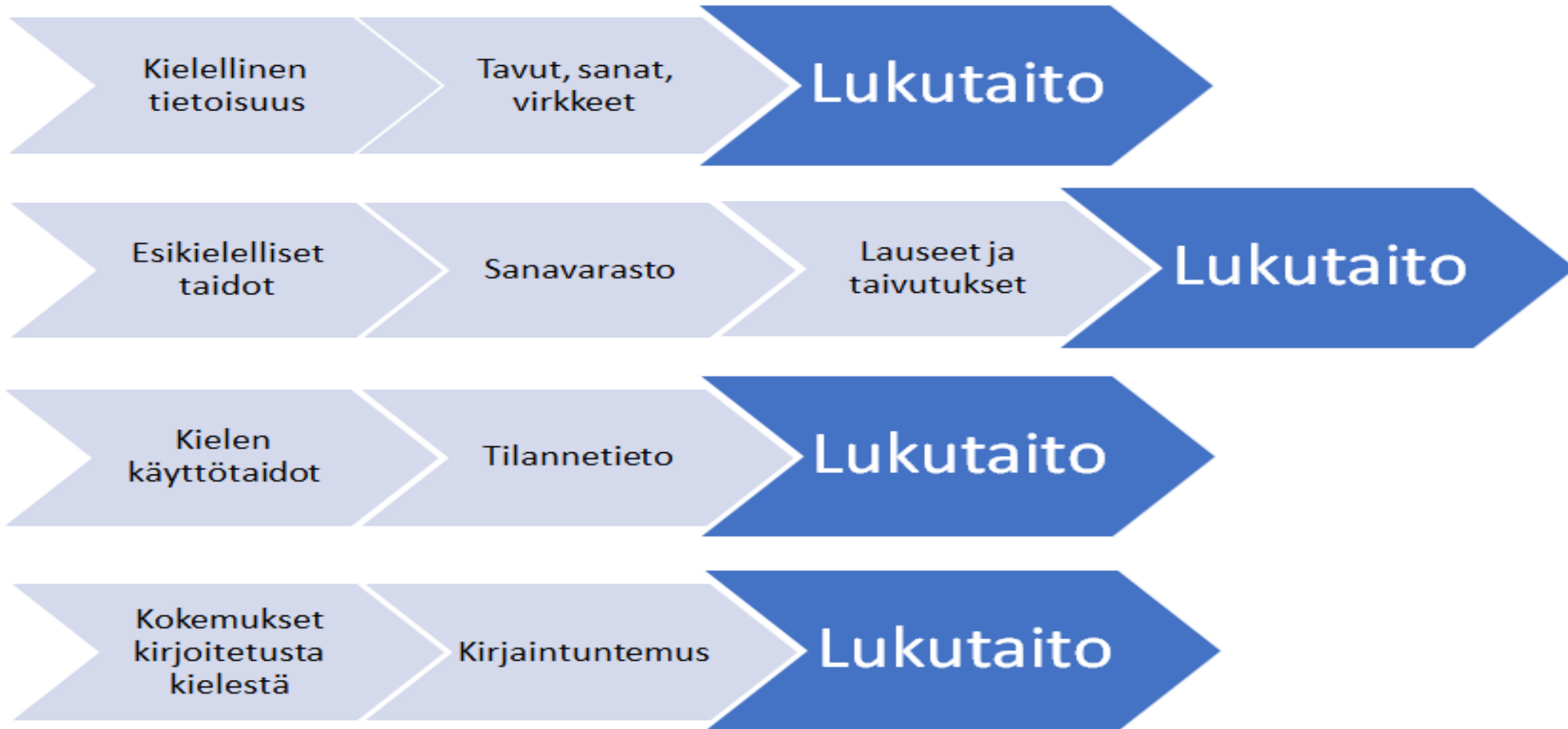
VALTERI

Mitä oppimispolulla tarkoitetaan?

- Mietitään reitti, jota pitkin tavoiteltuun päämäärään päästään
- Mitkä ovat tavoitellun taidon esitaidot? = Mitä taitoja harjoittelemalla on mahdollista edetä päätavoitetta kohti ja rakentaa kestäväää pohjaa oppimiselle?
- Oppimispolku avaa ajattelua kolmelle aikatasolle: nykyhetki, menneisyys, tulevaisuus

Kielellisen kehityksen yhteys lukutaitoon

(Marja-Kristiina Lerkkanen)

Hiekkakakuista, rytmisoittimista ja sormikkaista oikeaan kynäotteeseen

Tarttuminen
kämmenotteella ennen 6 kk

Pinsettiote (peukalo-
etusormi) noin 10kk

Silittäminen, kaivaminen,
tökkiminen, taputtelu
noin 1v.

Saksien käyttö, neliön
piirtäminen mallista,
ihmisspiirroksesa pää,
vartalo ja raajat
noin 4v.

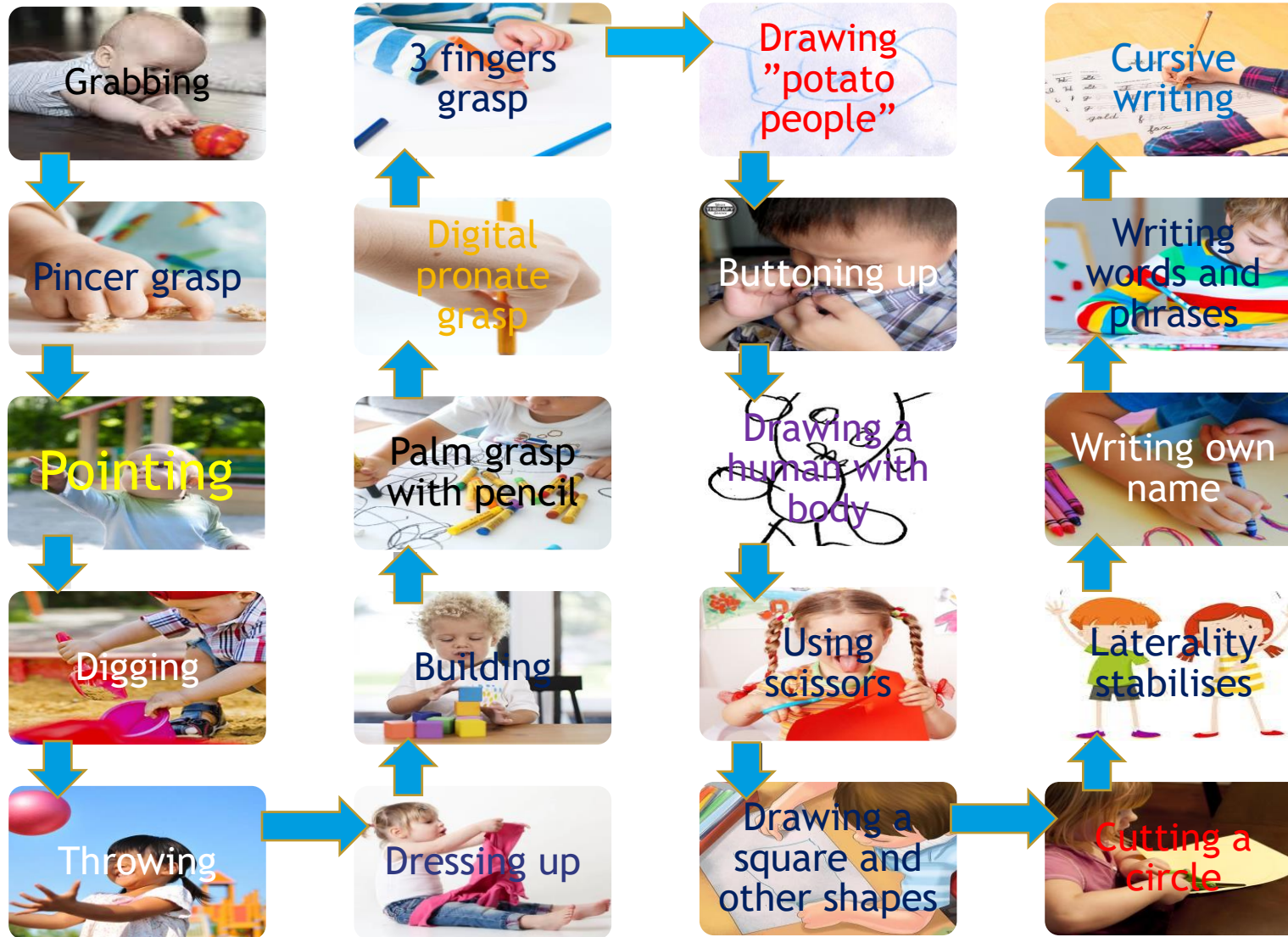
Käsien liikuttaminen
musiikin tahtiin,
napittaminen, 3 sormen
kynäote, pääjalkaiset
noin 3v.

Heittäminen, rakentaminen,
pukeminen, suoran viivan
piirtäminen, kynä
kämmenotteessa
noin 2v.

Ympyrän leikkaaminen,
kolmion piirtäminen, oman
nimen kirjoittaminen,
kätisyys usein vakiintunut
noin 5v.

Monipuoliset kynätehtävät,
erilaiset työvälineet,
sinnikkyyden kasvattaminen
noin 6v.

Kirjainmuodot (suur- ja
pienaakkoset), numerot,
tavujen, sanojen ja
virkkeiden kirjoittaminen
noin 7v.

Stressi kertyy pienistä asioista

- Lapsen persoona, temperamentti ja kehityspolut määrittelevät sitä, mitkä asiat oppimispolulla haastavat
- Aikuisen tukea tarvitaan juuri näihin hetkiin, jotta haasteet eivät jää kerryttämään pohjaa stressille
- Puhutaan ns. stressikuppi-ilmiöstä (kts. esim. Tero Kujala ja Birgit Vuori-Metsämäki), jossa vaikeustipat alkavat kertyä stressikuppiin ja lopulta kohdalle tulee viimeinen pisara, joka saa koko kupin kuohumaan yli.

Miten lapsen stressaantuminen / kuormittuminen näkyy arjessa?

Lapsen käytös muuttuu

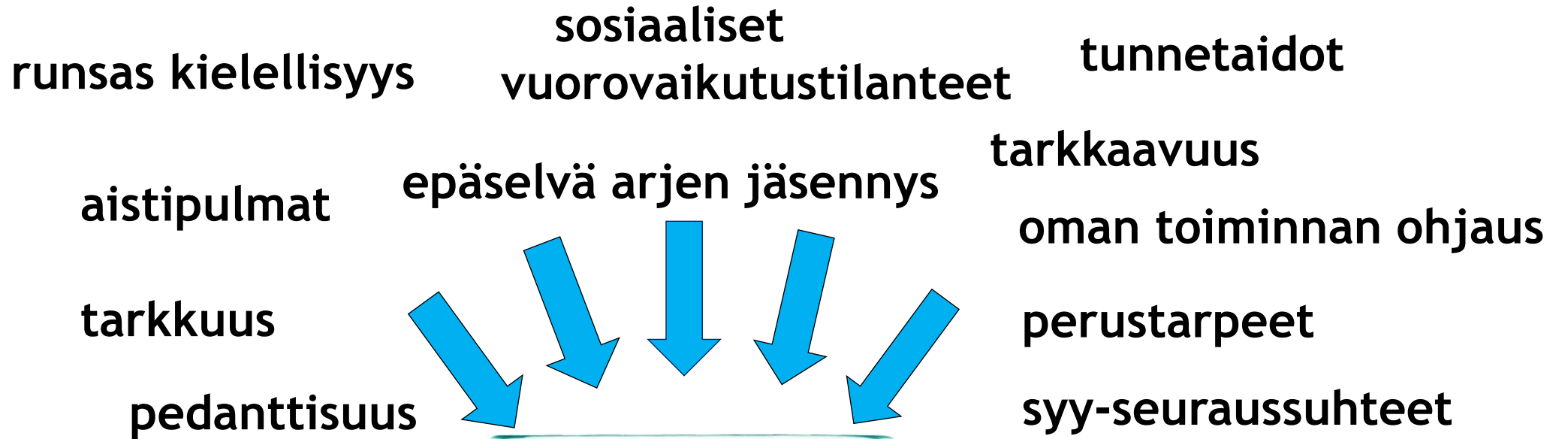
- Ennakoimattomuus, riidan haastaminen
- Aggressiivisuus
- Vetäytyminen
- Itkuisuus

Lapsen kyky suoriutua aiemmin sujuneista hommista laskee

Joidenkin lasten kohdalla kuormittuminen näkyy erityisen selvästi kotiarjessa -> vuoropuhelu perheen kanssa erittäin tärkeää!

Liikaa kuormitusta?

Kuva: Tero Kujala, Valteri

Riina Niutanen 2023

Mitä stressin estämiseksi voidaan tehdä?

- Ennaltaehkäisy: Mistä stressiä kertyy? Miten näihin tilanteisiin voidaan vaikuttaa?
- Rakennetaan arkea, jossa estetään stressin syntymistä
- Puretaan pois jo kertynyttä stressiä, tasataan tilanne, muutetaan haastavia rakenteita
- Jos tilanne ehtii edetä "ylivuotovaiheeseen", osataan lähteä purkamaan tilannetta riittävän laajasti - taaksepäin katsominen on tärkeä taito!

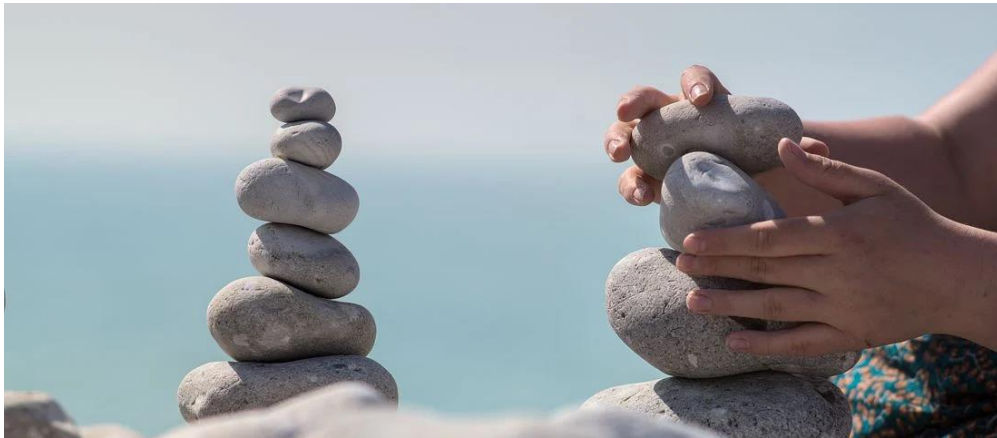
Stressin purkaminen

- Lapsen tilanteen näkeminen ja sanoittaminen:
”Huomaan, että tämä tilanne on sinulle tosi rankka.”
”Miten voisinkin auttaa sinua?”
- Tila: oma rauha / rajattu alue / tilaa purkaa kuormaa liikkuen
- Aika
- Ääniympäristö: hiljaisuus / mielimusiikki / muu äänimaisema
- Liike: keinuminen / juokseminen / kiipeäminen

VALTERI

Stressitön arki

- Aikuisten tehtävä on huolehtia siitä, ettei lapsille välitetä kiirettä ja hässäkkää, vaikka sellaista olisi käsillä:
”Nyt on sellainen kohta, että aikuisten pitää vähän miettiä, miten meidän kannatta toimia. Juttelemme ensin aikuisporukalla ja kerromme sitten teille, miten toimitaan.”
- Miten meillä käsitellään aikaa?
 - Onko tärkeää, että kaikki tekevät samat asiat samaan aikaan / samana päivänä?
 - Käytetäänkö aikaa jonottamiseen tai odotteluun? Miten tätä aikaa voisi vähentää?
 - Mikä aikataulu on esim. koko päiväkodin / koulun näkökulmasta kriittinen, mikä on vain sopimus, jota voi muuttaa?

Äänekosken varhaiskasvatuksen monivärinen arki

Case 1: Poika pian 5v.

- herttainen
- impulsiivinen – paikalla pysyminen vaikeaa, kädet heilahtavat tilanteissa yllättäen
- leikkitilanteissa tulee toisten satuttamista (tahatonta)
- leikki vauhdikasta ja lyhytjänteistä, vaihtaa nopeasti uuteen asiaan
- siirtymätilanteissa vaikeaa pysyä asiassa – esim. pukemistilanteissa alkaa pyöriä lattialla ja häiritä muita

Case 1 pohdintaa

- Hienoa, että lasta kuvataan ensimmäisenä myönteisellä adjektiivilla
- Kaikki kuvatut haasteet ohjaavat kiinnittämään huomiota tarkkaavuuteen, impulssikontrolliin ja toiminnanohjaukseen
- Toiminnanohjaus: päivittäistaidot + siirtymät + leikki + kaveritaidot:
 - Millaisia struktuureja meillä käytössä?
 - Tarvitaanko lapselle henkilökohtainen struktuuri johonkin toimintaan?
 - Huomio päivästruktuuriin! Kts. seuraava dia
 - Miten juhlistaan onnistumisia?
 - Mikä on aikuisen rooli leikkitilanteissa ja kaveriasioissa? Miten puretaan ”osumatilanteet”?

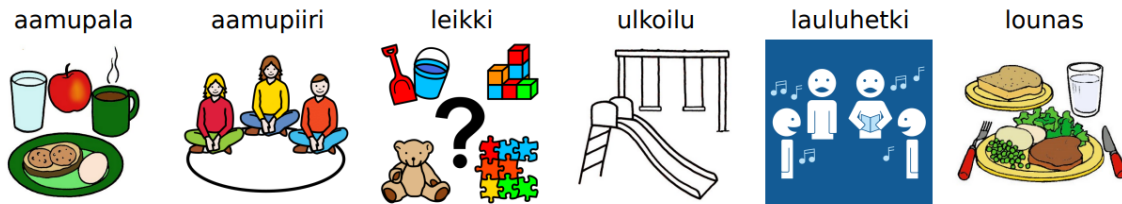

VALTERI

Huomio päivästruktuuriin

- Mitä ja miten strukturoidaan?
- Miten kuvastruktuuria käytetään?
- Jääkö struktuuriin aukkoja - pitäisikö jotakin strukturoida tarkemmin?

- Siirtymätilanteiden hässäkät vaativat usein tarkempaa strukturointia näihin hetkiin!

- Lisäksi on syytä pohtia, tarvitaanko esim. pukemisen tueksi kuvitettu pukemisjärjestys

VALTERI

Case 1 mahdollisia työvälineitä

- **TOMERA-konsultaatiomalli**

- Tilannetekijöitä muokkaamalla ohjataan lapsen käytöstä toivottuun suuntaan

Lisätietoa näiden linkkien takaa:

[Tomera-mallin esittely](#)
[Kummi 13 -materiaali](#)

- **Leikitään ja keskitytään -ohjelma**

- Uusiseelantilaisen ENGAGE-ohjelman pohjalta kehitetty ohjelma
- Tavoitteena itsesäätelytaitojen ja tunnesäätelyn kehittäminen ohjatun leikin kautta

[Linkki Leikitään ja keskitytään -hankkeen sivulle](#)

VALTERI

Case 1 jatkosuunnitelma

-
- Tsekataan päivästrukturi ja mahdolliset muut struktuurit:
 - Onko syytä miettiä henkilökohtaista strukturia?
 - Mitkä hetket kannattaa strukturoida tarkemmin?
 - Mitä asiaa lähdetään ensimmäisenä tukemaan? Mitä keinoja hyödynnetään?
 - Keskustelu perheen kanssa: Mitä havaintoja on tehty. Onko kotoa samanlaisia havaintoja? Suunnitelma: Juuri nyt keskitymme lapsenne oppimisessa tukemaan näitä asioita, koska... Mihin vanhemmat toivovat kiinnitettävän huomiota, mikä auttaisi kotiarjessa? Mitä tekee koti? Mitä tekee päiväkodin väki? = suunnitelma, työnjako
 - Miten dokumentoidaan nykytilanne? Miten dokumentoidaan asioita tuen aikana? Miten tehdään näkyväksi kaikki myönteinen kehitys?
 - Mitkä tuen muodot käytössä?

Riina Niutanen 2023

Case 2: Poika kohta 3v.

- puheessa vain muutama ymmärrettävä sana
- ei läheskään aina ymmärrä/ tottele annettuja ohjeita ja kieltoja
- siirtymissä kuvatuki käytössä
- impulsiivisuutta – puree ja lyö lapsia leikkitilanteissa yllättäen
- leikkiin pysähtyminen aikuisen tuellakin vielä vaikeaa – juoksee ja rikkoo toisten leikkejä
- mieluisaan tekemiseen (mallin mukaiseen rakenteluun) keskittyy
- puhe- ja toimintaterapeuttien arvioinnit menossa

Case 2 pohdintaa:

- Onko perheellä huolta lapsen kehityksestä? Miten perhe on reagoinut vakan huoleen ja terapia-arvioihin?
- Onko huoli noussut esiin neuvolan tutkimuksissa?
- Onko käytössä oleva kuvatuki riittävän tiivis? Miten kuvia käytetään? Onko käytössä tukiviittomat? Miten vuorovaikutukseen kiinnitetään huomiota? Millainen on lapsen passiivinen sanavarasto? Ymmärtääkö ohjeita?
- Mistä impulsiiviset purkaukset leikkitilanteissa johtuvat? Kirjataan havaintoja
- Koska pystyy pysähtymään rakenteluleikkiin, pohja toiminnanohjaukselle on olemassa. Lempileikki selkeästi strukturoitu (mallirakentelu), tarvinnee vahvaa struktuuria muuhunkin tekemiseen. Lapsen mielessä malli siitä, miten asian pitäisi mennä. Lähdetään vahvistamaan tätä. Harjoitellaan muutostilanteita. Muistetaan, että lapsen kielellinen kapasiteetti ei ehkä riitä ymmärtämään selitystä sille, miksi asia muuttui => kuvat, sarjakuvapiirtäminen, lapsen tunteen sietäminen, lohdutus.

VALTERI

Case 2 pohdintaa

- Ilmeiset tuen tarpeet:
 - Kieli:
 - Mitä tekee päiväkotit? 3 konkreettista asiaa, jotka voi ottaa käyttöön heti. Kaikki ryhmän aikuiset sitoutuvat tukeen. (Hyötyykö samasta tuesta joku muu?)
 - Jos puheterapia / toimintaterapia alkaa, mihin terapiassa keskitytään? Joka tapauksessa arvioista tietoa varhaiskasvatukseen ja perheelle: Mihin on syytä keskittyä varhaiskasvatuksessa? Entä kotona?
 - Yhteistyö kodin kanssa: Miten vanhemmat voivat tukea? Tähän konkreettisia ideoita päiväkodista, terapia-arvioista ja ehkä neuvolasta? Ei montaa asiaa, vaan jotain saavutettavaa, yksi juttu kerralla. Esim. päiväkodissa luettu kirja ja papunetistä tulostetut tarinan tärkeimmät käsitteet lainaksi kotiin => perhe lukee lapselle saman tarinan ja nimeää harjoiteltavat käsitteet. Voidaan toistaa 2 viikkoa, havainnoidaan kehitystä. Muistetaan tsemppata perhettä.
 - Toiminnanohjaus: päivittäistaidot + leikki + kaveritaidot: Millaisia struktuureja meillä käytössä? Toimivatko ne? Tarvitaanko lapselle henkilökohtainen struktuuri johonkin toimintaan?
 - Leikki: ohjattu, kuvitettu leikki: Leikin kaavan harjoittelu: toimintataulut esim. Viitottu rakkaus -sivustolta tai Kipinäkeskuksen Roihusten perhe -materiaalista. Aloitetaan riittävän yksinkertaisesta leikistä: kurkistusleikit, helpot piiloleikit, asioiden levittäminen ja kerääminen, helppo luokittelu. Kuka lapsi otetaan leikkiin mukaan kaveriksi?

VALTERI

Case 2 jatkosuunnitelma

- Keskustelu perheen kanssa: Missä mennään? Minkä asian edistäminen auttaisi kotona ja varhaiskasvatuksessa? Mitä tekee koti? Mitä tekee päiväkodin väki? = suunnitelma, työnjako
- Mitä asiaa lähdetään ensimmäisenä tukemaan? Valitaan asia, joka on lapselle itselleen hyödyllinen. => Mitä keinoja hyödynnetään?
- Miten dokumentoidaan nykytilanne? Miten dokumentoidaan asioita tuen aikana? Miten tehdään näkyväksi kaikki myönteinen kehitys?
- Riittääkö yleinen tuki? Mitkä tuen muodot käytössä?
- Miten lapsen kanssa käsitellään tilanteita, joissa toisten lasten koskemattomuutta rikotaan?

Case 3 tyttö 2v7kk

- Perheen ainoa lapsi
- Puheen kehityksessä viivettä, alkanut puhua 2v 5kk iässä. Sitä ennen muutamia yksittäisiä sanoja
- Nyt puhe kehittynyt nopeasti
- Paljon ikätasoisia taitoja, hoksaava lapsi
- Päiväkodissa mustasukkainen itselleen tärkeistä aikuisista, ripustautuu
- Kun paikalla on paljon lapsia, on itkuinen ja menee helposti tolaltaan
- Kova ääni ja voimakkaat tunnereaktiot pelottavat muita lapsia
- Vanhemmillä ei huolta.

Case 3 pohdintaa

- Kielenkehitystä kannattaa edelleen seurata, vaikka tämän hetken tilanne vaikuttaa hyvältä

Seurataan:

- Sanavarasto: kaikki treeni hyvästä!
 - Lausetasoinen puhe: Lähteekehittymään? Monimuotoistuvatko rakenteet
 - Kielen ymmärrys: Toimiiko ohjeiden mukaan myös ilman visuaalisia vihjeitä?
- Mustasukkaisuus on merkki siitä, että lapsi on luonut vahvoja vuorovaikutussuhteita itselleen tärkeisiin aikuisiin. Tältä pohjalta on hyvä ponnistaa!
- Tunnesäätelyssä ja itsesäätelyssä taidot vielä pienen lapsen taitoja
 - Vuorovaikutusleikit
 - Läheisyyden kautta kasvatetaan etäisyyden sietoa
 - Varhainen vuorovaikutus: Liittyykö ensimmäiseen elinvuoteen asioita, joilla voisi olla vaikutusta näiden taitojen kehittymiseen?

VALTERI

Case 3 mahdollisia työvälineitä

- Vuorovaikutusleikki
 - <https://www.theseus.fi/urn:isbn:978-952-03-1111-1>
 - [Artikkeli vuorovaikutusleikistä](#)
- Leikitään ja keskitytään
 - [Linkki Leikitään ja keskitytään -hankkeen sivulle](#)
- Itsesäätelytaitojen tukeminen
 - [Diasarja itsesäätelytaitojen tukemisesta varhaiskasvatuksessa](#)

Case 3 jatkosuunnitelma

- Itsesäätelytaitojen tukeminen: Strukturointi, ennakointi, lapselle haastavien tilanteiden läpi käyminen aikuisen kanssa ja aikuisen kannattelemana
- Vuorovaikutustaitojen vahvistaminen
- Mitä asiaa lähdetään ensimmäisenä tukemaan? Mitä keinoja hyödynnetään?
- Miten dokumentoidaan nykytilanne? Miten dokumentoidaan asioita tuen aikana? Miten tehdään näkyväksi kaikki myönteinen kehitys?
- Miten otetaan puheeksi suuret tunteet? Miten luodaan turvaa?

VALTERI

Case 4: 5v. poika

- perheeseen kuuluvat vanhemmat, ei sisarusia
- impulsiivinen, menettää helposti malttinsa, jolloin rikkoo kavereiden leikkejä tai satuttaa kavereita
- aggressiivinen kavereita kohtaan, jotka pelkäävät ja torjuvat pojan kaveripiiristään
- uppoutuu mielikuvitusmaailmaan (tai pelimaailmaan), jossa paljon tappamista, veren lentämistä, myös puheessa paljon tappamista tai satuttamista
- keskittyminen ja tarkkaavuus vain hetkellistä, vaikka toiminta olisi muuten häntä kiinnostavaa
- karkailua
- perhe ohjattiin aikaisemmin viime vuonna perheneuvolaan, kävivät siellä ja saivat kotiin keinoja haastaviksi kokemiin tilanteisiin, käynnit jäivät vain muutamaan kertaan
- ryhmässä lisäresurssina hanketyöntekijä
- lapsen asioita on käsitelty lasten kuntoutustyöryhmässä marraskuussa 2022, jolloin ohjattu lisätutkimuksiin ja sovittu yhteys perheneuvolaan
- vanhemmilla nyt sama huoli kuin varhaiskasvatuksessa

Case 4 pohdintaa

- Merkittävä asia, että huoltajilla ja vakassa yhteinen huoli
- Millaisissa tilanteissa impulsiivista käytöstä ilmenee? Onko kavereiden leikkien tuhoaminen tapa ilmaista tyytymättömyyttään leikin kulkuun, pettymykseen, johonkin muuhun?
- Kurkistus lapsen historiaan: Onko aggressiivinen käytös uusi asia? Onko sitä esiintynyt jo aiemmin? Keskustelua esim. edellisen ryhmän kasvattajien kanssa, jos mahdollista.
- Onko lapsen toiminnassa eroa ohjatuissa tilanteissa ja vapaissa tilanteissa? = Onnistuuko itsesäätely, kun ohjat ovat aikuisella eli aikuinen kantaa vastuun säätelystä?

Case 4 pohdinta jatkuu

- Lähtökohtaisesti aikuisten ajatuksen pitäisi olla tämä: lapsi ei halua kiusata tai häiritä muita, mutta mikä tahansa huomio muilta lapsilta / aikuisilta on parempi vaihtoehto kuin ei huomiota lainkaan => keinoja toisten lähestymiseen myönteisesti
- Itsesäätelytaidot ja sosiaaliset taidot ovat taitoja – siis harjoiteltavia, opittavissa olevia asioita, ei syntymälahjoina saatuja ominaisuuksia. Siis päätetään, mitä aletaan harjoitella, mietitään oppimispolku nykyisestä taitotasosta maaliin saakka
- Karkaaminen on viesti luottamuksen puutteesta ja vallankäytöstä. Valta lapselta takaisin aikuisille ja luottamuksen rakentaminen käyntiin.
- Aikuisen lupaus lapselle: Ei hätää! Minä autan sinua. Seuraavalla kerralla voit tulla pyytämään minulta apua ja ratkaistaan pulma yhdessä.

- Merja Hautakangas:
Lapsen itsesäätelytaitojen kehittyminen Muksuoppi-
interventiossa - monimenetelmäinen tutkimus
varhaiskasvatuksessa

<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/342154>

Merja Hautakankaan väitöstutkimuksen tärkeitä löydöksiä

- Muksuoppi-interventiota käyttäessä aikuisten kyky tarjoutua lapselle myötäsäätelijäksi vahvistui
- Aikuisten puhe lasten haasteista muuttunut vahvuuspuheeksi
- ”Pedagogiikan menetetty mahdollisuus”
 - Konfliktitilanteessa tai haastavan käyttäytymisen hetkellä tavoitteena ei lapsen oppiminen, vaan asian nopea ratkaiseminen, usein anteeksipyyntö (asiaan käytetty aika 2 min)
 - Muksuoppi-interventioon sitoutuneet aikuiset käyttivät aikaa asian läpikäymiseen ja tarjoutuivat lapselle kanssasäätelijäksi. Asian ratkomiseen käytettiin aikaa esim. 15 min.

VALTERI

Case 4:n herättämiä ajatuksia

- Seurantaan FB-ryhmä: HUS lastenpsykiatria
⇒ Jaossa erittäin hyviä interventiomalleja ja arkisia vinkkejä haastavaan käytökseen
- Erittäin hyviä ohjeita aggression ja kiukun hallintaan
 - [Täältä löytyy pdf-muodossa Kiukkukirja](#)

Case 4 jatkosuunnitelma

- Keskustelu ensin huoltajien kanssa: sovitaan, mitä puhutaan lapselle. Mietitään, mitä kirjataan vasuun.
- Keskustelu, jossa mukana lapsi, huoltajat ja vaka-väki: Lapselle tieto aikuisten huolesta ja selvät säännöt: Aikuisten tehtävä on turvata kaikkien koskemattomuus: sinä et voi satuttaa muita eivätkä muut sinua. Mitä muita asioita on tärkeä tuoda tässä keskustelussa esiin? Mitä voidaan luvata lapselle? Mihin varhaiskasvatuksessa sitoudutaan? Mitä koti tekee? (esim. Pelimateriaali, videot, tv-ohjelmat) = tehdään suunnitelma ja työnjako
- Jos perheneuvola mukana verkostossa, mikä on heidän roolinsa?
- Mitä asiaa lähdetään ensimmäisenä harjoittelemaan? Mitkä ovat askelmerkit nykyhetkestä tavoitteeseen?
- Miten dokumentoidaan nykytilanne? Miten dokumentoidaan asioita tuen aikana? Miten tehdään näkyväksi kaikki myönteinen kehitys?
- Miten huomioidaan lapsen tarve aikuisen läheisyyteen ja kanssasäätelyyn monessa arkitilanteessa varhaiskasvatuksessa? = Miten luodaan turvaa ja tuetaan sos.emot. kehitystä?
- Riittääkö yleinen tuki? Mitkä tuen muodot käytössä?

Case 5: Tyttö 6v.

- perheeseen kuuluvat vanhemmat sekä pikkuveli ja -sisko
- empaattinen ja auttavainen tyttö
- epävarma omasta suoriutumisestaan, katsoo kaverilta, mitä pitäisi tehdä
- lapsen omakuva hyvin negatiivinen: näkee itsensä rumana ja lihavana
- oppimisen haasteita, opitut asiat eivät pysy mielessä, ymmärtämisen / hahmottamisen pulmaa??
- epäselvä puhe, käy puheterapiassa
- äidin mielestä huolehtii aivan liian paljon pikkusisaruksistaan mm. huolehtii, ettei pikkusisko tukehdu ruokaillessa
- tunteiden ilmaisemisen ja sanoittamisen haasteita, jää jumiin vahvoihin tunteisiin, jolloin vastaa vain, että on ikävä äitiä
- kotona näkyvissä aistisäätelyn pulmia (hiertävät vaatteet) sekä jumiutumista lippuihin ja lappuihin ja myös niiden järjestelemistä, tätä ei ole nähty päiväkodissa
- lapsen asioita käsitelty lasten kuntoutustyöryhmässä tammikuussa 2023, jolloin ohjattu eteenpäin lisätutkimuksiin sekä perheneuvolaan

Case 5 pohdintaa

- Lapsi vaikuttaa tunnistavan hyvin omat oppimisen haasteensa => vaikutus itsetuntoon. Lähikehityksen vyöhyke! Kts. seuraava dia
- Oppimisen tuen aloittamisella tässä kohtaa jo kiire! Asian sanoittaminen myös lapselle tärkeää
- Tunnesäätelyn ja itsesäätelytaitojen vahvistaminen tärkeää
- Erittäin tärkeää, että lapsi on ohjattu jatkotutkimuksiin. Näitä odotellessa tärkeää toteuttaa tukea jo nyt
- Selkeät vasu-kirjaukset tärkeitä sekä esiopetuksen että perusopetuksen näkökulmasta

Tämän osaan, tätä harjoittelen, myöhemmin opin tuon!

- Kolme taitotasoa (Vygotskyn teoria lähikehityksen vyöhykkeestä)

- 1) Lapsi osaa itse. Aikuisen tehtävänä on huomata lapsen taidot ja antaa niistä palautetta
- 2) Lapsi osaa aikuisen tuella. Aikuinen johdattaa lasta kohti uusia taitoja. Rima riittävän, vaan ei liian korkealla
- 3) Lapsi ei vielä osaa. Aikuinen tai toiset lapset voivat jo mallittaa toimintaa tällä tasolla ja suunnata lapsen huomion siihen, miten asioita voi ratkaista.

”Myöhemmin sinä harjoittelet tämän...”

”5-vuotiaana osaat jo...”

VALTERI

Case 5 mahdollisia työvälineitä

- Itsetunnon tukemiseen hyviä vinkkejä sekä varhaiskasvatukseen että kotiin:
 - [MLL itsetunnon tukeminen](#)
- Hahmotustaitojen tukemiseen välineitä esim. täältä
 - [Hahku-hankkeen video huolesta hahmotushankkeesta](#)
 - [Venny-sivusto visuaalisen hahmotuksen tukemisesta](#)
- Aistisäätelyn pulmiin apua tästä oppaasta
 - [Opas aistiyliherkän lapsen toiminnan tukemiseksi](#)

Case 5 jatkosuunnitelma

- Perheen kanssa keskustellaan ja sovitaan toimintatavoista liittyen itsetunnon vahvistamiseen.
- Sovitaan myös siitä, miten oppimista tuetaan
- Vaka-henkilöstön kesken pohditaan, mitä asiaa oppimisessa lähdetään tukemaan ensin. Kannattaa aloittaa taidosta, joka vaikuttaa myös muiden taitojen oppimiseen ja aloittaa riittävän matalalta tasolta = lapsen osaamisalueelta.
- Kirjataan asioita, joihin toivotaan lisäselvitystä tutkimuksista, kun niiden aika koittaa
- Hyödynnetään lapsen vahvuuksia! Korostetaan näitä myös lapselle ja huotajille
- Vasu-kirjausten merkitys!

Case 6 poika 5v 7kk

- Perheeseen kuuluvat vanhemmat ja pikkuveli
- Arki päiväkodissa ollut rikkonaista, paljon poissaoloja
- Hyvät kognitiiviset taidot
- Motorisesti taitava ja aktiivinen, vilkas lapsi
- Keskittyminen lyhytkestoista
- Tunteiden säätely, pettymysten sieto vielä vaikeaa
- Vahva oma tahto
- Haluaisi osata asiat, itsekriittinen
- Vanhemmat pohtivat tuen tarvetta.

Case 6 pohdintaa

- Paljon näkyvää osaamista, vahvuudet tunnistettu hyvin
- Varhaiskasvatukseen osallistuminen ollut syystä tai toisesta epäsäännöllistä - ollut siis epäsäännöllisesti laadukkaan pedagogiikan ja yleisen tuen kohteena
- Haastavat asiat tunnistettu hyvin:
 - Tunnesäätely: pettymysten sieto, oman tahdon sopeuttaminen tilanteeseen, itsekriittisyys
 - Keskittyminen: onko haaste tarkkaavuudessa vai kyvyssä ylläpitää itsesäätelyä?

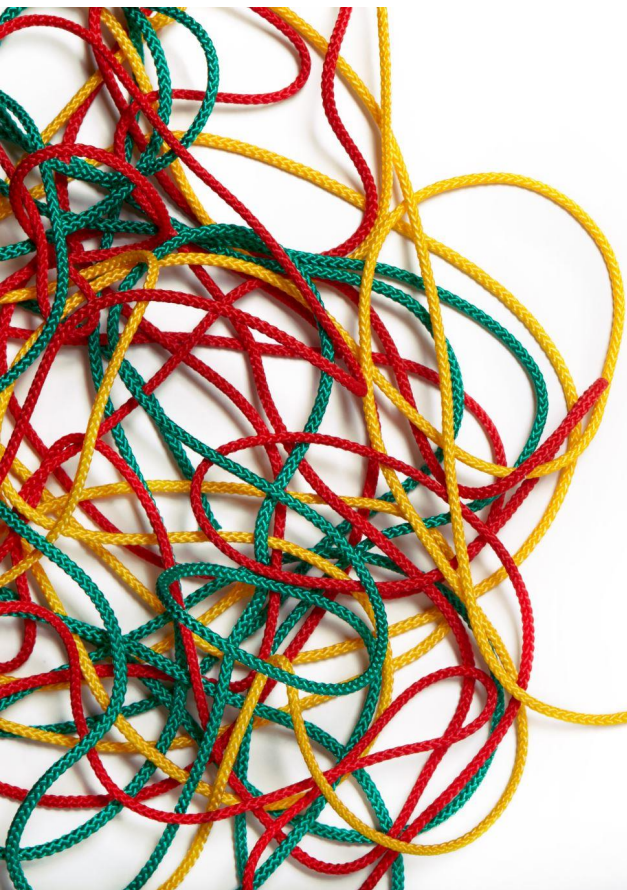
Case 6 pohdintaa

- Vanhemmillä huolta: nouseeko huoli kotiarjesta vai siitä, mitä kuulevat varhaiskasvatuksesta?
- Mihin asiaan vanhemmat toivovat ensisijaisesti tukea lapselleen? Onko toive sama kuin vaka-väellä?
- Lapsella oppimismotivaatiota ja kunnianhimoa, näistä kertoo itsekriittisyys ja pettymykset ja niiden käsittely
- Tärkeää muistaa, että kognitiivisesti taitava lapsi voi tarvita todella vahvaa tukea itsesätelytaidoissa tai vuorovaikutustaidoissa

VALTERI

Case 6 jatkosuunnitelma

- Perheen kanssa keskustelu, jossa kissa pöydälle: Mitä huolia? Millaista tukea toivotaan?
- Perheen kanssa keskustelu säännöllisen varhaiskasvatukseen osallistumisen merkityksestä: struktuuri, ennakoitavuus, vaikuttavuus
- Keskustellaan siitä, miten vahvuudet saadaan käyttöön ja osaamista hyödynnetään - Itsetunnont tukemisessa onnistumiset tärkeässä roolissa.
- Perheen kanssa keskustellaan ja sovitaan toimintatavoista liittyen itsetunnon vahvistamiseen. Perheen suuntaan ei kaadeta isoa lastia, vaan pari konkreettista tapaa, joita voivat kokeilla kotiarjessa (kts. Case 5 mahdollisia työvälineitä)
- Sovitaan seuraava keskustelu, jossa keskustellaan siitä, mihin on edetty ja pohditaan seuraavat stepit. Jos edelleen tuntuu, että tuki on liian kevyttä, suunnitellaan jatkoa.
- Vaka-henkilöstön kesken pohditaan, minkä taidon harjoittelu ja oppiminen hyödyttäisi lasta eniten ja lähdetään miettimään interventioita tähän. Suunnitellaan selkeä "harjoitusohjelma" = oppimispolku, joka alkaa lapsen osaamisalueelta.
- Vasu-kirjausten merkitys tähän hetkeen: lähtötilanne, interventiosuunnitelma, arviointi
- Vasu-kirjausten merkitys tulevaan: Jos tuen tarve kasvaa, dokumentointi antaa suuntaviivoja moneen asiaan.

Case 7 lapsi 4v.

- Osallistuu ryhmän toiminnoista ja osallistuu aktiivisesti, omatoimisuustaidot menneet eteen päin paljon arjen tilanteissa.
- Vuorovaikutustaidot ok, kyselee, odottaa omaa vuoroa, ottaa toiset leikkiin mukaan. Käytös ok.
- Vaikea atooppinen ihottuma, joka on kivulias. Tarvitsee useasti päivässä rasvaus ja jatkuvaa hoitoa.
- Perheessä haasteita hoitaa lapsen perushoitoon liittyviä asioita sekä tukea lapsen kehitystä.
- Lapsen puhe on epäselvää, mutta ymmärtää ohjeita.
- Perhe saa kotiin tukea, ja tehdään monialaista yhteistyötä. Päiväkodissa hoidetaan rasvaukset yksilöllisesti. Kuvia käytetty ymmärryksen tukena.
- 4-vuotisneuvola käynti pian, johon päiväkotikiitos suosittelee puheterapiaan ohjausta epäselvän puheen takia.

Case 7 pohdintaa

- Lapsella paljon vahvuuksia:
 - Edistynyt selvästi omatoimisuustaidoissa
 - Vuorovaikutustaidot hyvällä mallilla: kyselee, osaa odottaa vuoroa, osaa leikkiä muiden kanssa, käytös ikätasoista

Tärkeää muistaa puhua näistä asioista usein ääneen lapsen ja vanhempien kuullen. Tärkeää muistaa nähdä kotona ja varhaiskasvatuksessa tehdyn työn merkitys näiden taitojen kehittymiseen - on luotu pohja, jolta päästään ponnistamaan!

Case 7 pohdintaa

- Monialainen työ perheen suuntaan käynnissä - toimiiko monialainen verkosto? Onko vakan huoli ja näkemys oppimisen haasteista verkoston tiedossa?
- Tarvitseeko lapsi tai perhe vielä jotakin tukea, jota ei / eivät saa?
- Lapsen kanssa käytössä hoidollinen tuki. Nostetaan jo varhain esille kysymys siitä, kuinka tuki jatkuu esi- ja perusopetuksessa?
- Jos perheellä vaikeuksia perushoidollisissa asioissa ja lisäksi alkaa pute-kuntoutus, kenen käsissä langat kokonaisuuden osalta?

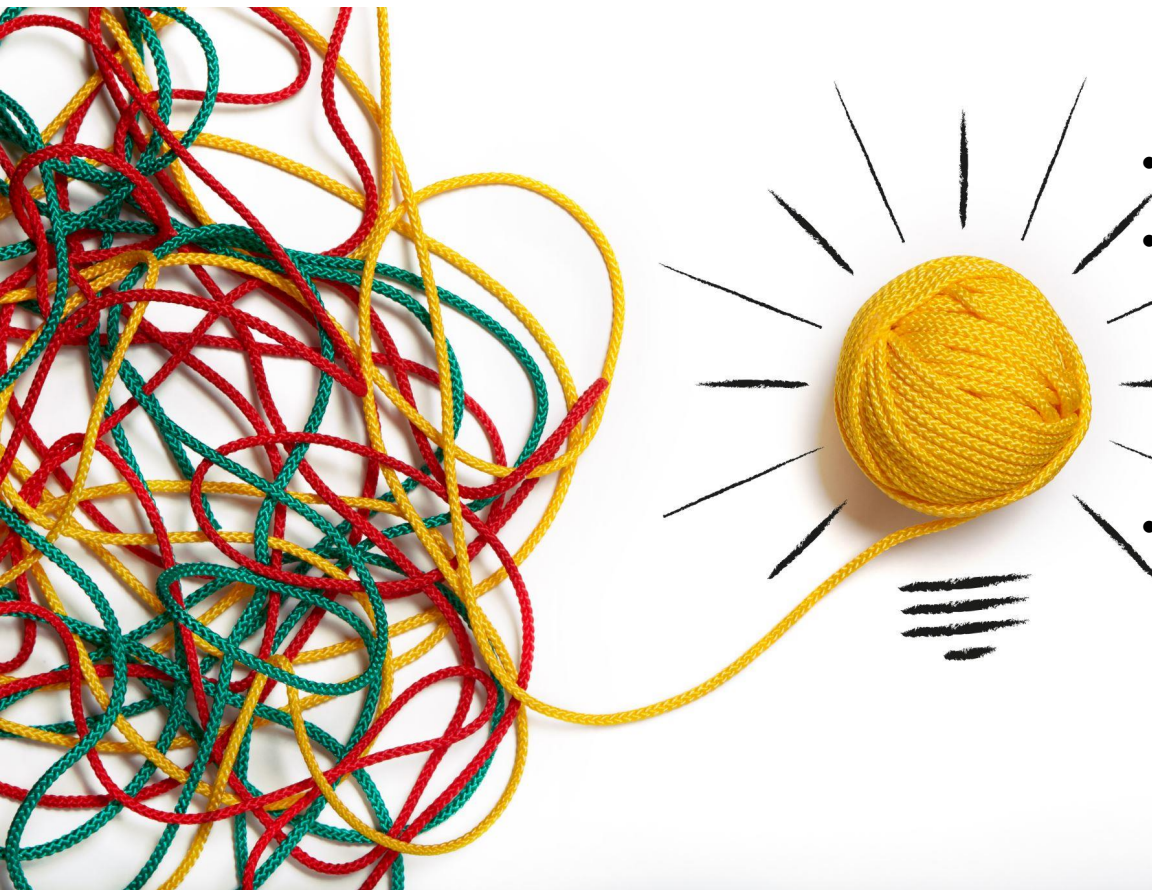

VALTERI

Case 7 pohdintaa

- Lapsen kielen kehitykseen liittyen tehty varhaiskasvatuksessa tarkkoja havaintoja. Puheterapia-arviota / puheterapiaa odotellessa ryhdytään tukemaan kielen haastavia osa-alueita niillä keinoilla, joita vakassa on käytössä
- Suujumppavinkkejä:
 - [Raaseporin suujumppavinkit](#)
 - [Iidan suujumppakortit](#)
 - [Etäpuheterapian suujumppavideo](#)
 - [Suujumppaideoita Pinterestistä](#)

Case 7 jatkosuunnitelma

- Perheen kanssa tiivis keskusteluyhteys tärkeä
- Mihin asioihin perhe kokee tarvitsevansa tukea ja apua? Voiko varhaiskasvatus tarjota tätä tukea vai onko tämä jonkun muun monialaisen verkoston toimijan tehtävä? Ei suostuta tilanteeseen, jossa tuen tarve on löydetty, mutta kukaan ei ota kappa!
- Perheelle kerrotaan varhaiskasvatuksessa juuri nyt harjoiteltavista asioista ja siitä, missä asioissa lapsi saa yksilöllisempää tukea (puheen selkiyttäminen, onko muita asioita?). Käydään keskustelua siitä, mistä asioista perhe pystyy ottamaan kappa kotiarjessa. Puheen selkiyttämisessä lyhytkin päivittäinen harjoittelu tuottaa nopeasti tulosta! Perheen suuntaan ei kaadeta isoa lastia, vaan vinkataan joku konkreettinen tapa, jota voi kokeilla kotiarjessa
- Vasu-kirjausten merkitys tähän hetkeen: lähtötilanne, interventiosuunnitelma, arviointi
- Vasu-kirjausten merkitys tulevaan: Jos tuen tarve kasvaa, dokumentointi antaa suuntaviivoja moneen asiaan.

Case 8 lapsi 4v8kk

- Perusarki sujuu päiväkodissa. Toimii sääntöjen mukaan, ja on omatoimisuustaitoja.
- On kavereita päiväkodissa, mutta kaveritaitoja ja toisen huomioimista harjoitellaan ryhmässä.
- Tilanteiden selvittely onnistuu keskustelemalla hyvin, vuorovaikutus on luontevaa.
- Laskeminen onnistuu 1-3, mutta sen jälkeen haasteita. Matemaattisissa käsitteissä haasteita, hahmottamisessa haasteita.
- Päiväkodissa suunniteltu pienryhmiä ja harjoituksia. Myös kotona kannustettu pelaamaan lautapelejä.
- Ohjattu toimintaterapiaan, mutta ei ole vielä päässyt.

Case 8 pohdintaa

- Lapsella paljon taitoja = osaamista, jonka varaan voi rakentaa uuden oppimista
- Varhaiskasvatuksessa ollaan hyvin perillä siitä, missä mennään ja tähän perustuen on lähdetty rakentamaan tukea
- Kuvauksessa nousevat esiin haasteet, jotka esiintyvät matemaattisissa taidoissa
 - Miten muisti muissa kuin matemaattisissa käsitteissä?
 - Miten hahmotus?
 - Lukumäärän taju? Ajan ja paikan käsitteet?
- On jo mietitty tukikeinoksi toimintaterapiaa: mitä sieltä toivotaan?

VALTERI

Case 8 mahdollisia tukikeinoja

- Paljon lukemista - lukeminen on tärkeä tukikeino oppimisvalmiuksien parantamiseen!
 - [Linkki Lukiloki-hankkeen sivulle](#)
- Katso vinkit hahmotuksen kuntouttamiseen Casen 5 diasta!
- Tietoa matemaattisista oppimisvaikeuksista
 - [JYU:n EarlyMath -hankkeen sivut](#)
 - [Lukimat-hankkeen matematiikka](#)
 - [10 Monkeys -harjoitteluohjelma](#)
 - [Albert-harjoitteluohjelma](#)
 -

VALTERI

Kiitos!

Riina Niutanen
riina.niutanen@valteri.fi

